

نقش رسانه‌های ارتباط جمعی در آگاهی و پیشگیری از ایدز در بین دانشجویان

نادر صادقی لواسانی‌نیا، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شرق، دانشکده علوم انسانی، گروه علوم ارتباطات، تهران، ایران
هما صادقی جلال، کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق تهران، ایران و مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه ا... (عج)، تهران، های ایران (نویسنده و مسئول مکاتبات) homasedghi1353@gmail.com
خداپخش احمدی، دانشیار مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه ا... (عج)، تهران، ایران

چکیده:

هدف: آموزش و اطلاع‌رسانی گسترده و مداوم بهترین راه مصون‌سازی جامعه از خطر ایدز است. بنابراین هدف اساسی تحقیق این است که با توجه به اهمیت رسانه‌های ارتباط جمعی کشورمان (ایران)، نقش رسانه‌ها در آموزش و پیشگیری از ایدز تعیین شود.

روش: در مطالعه حاضر که به روش توصیفی - تحلیلی در سال ۱۳۹۱ صورت گرفت، تعداد ۲۶۹ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی تهران شرق به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و در مطالعه شرکت داده شدند. ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات عبارت بودند از ۱- پرسشنامه استفاده از رسانه (شامل ابعادی در زمینه‌های: میزان پرداختن رسانه‌ها به موضوع ایدز، میزان استفاده دانشجویان از برنامه‌های رسانه‌ای مرتبط با ایدز، نوع وسایل ارتباط جمعی مورد استفاده از سوی دانشجویان، نوع استفاده از قالب برنامه‌های رسانه‌ای)، ۲- پرسشنامه آگاهی سنجی ایدز (شامل ابعادی از قبیل میزان آگاهی نسبت به عامل بیماری‌زا، علل و روش‌های پیشگیری، روش‌های درمان، روش‌های سرایت)، ۳- پرسشنامه جمعیت‌شناختی. داده‌های حاصل از پژوهش با استفاده از روش‌های آماری توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار) ضریب همبستگی پیرسون، آزمون آ گروه‌های مستقل و آزمون تحلیل واریانس یکراهه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت

یافته‌ها: نتایج نشان داد که میزان آگاهی ۸۱/۲ درصد از دانشجویان نسبت به ایدز در حد متوسط و بالاتر بود. از نظر دانشجویان رادیو، تلویزیون و ماهواره بیشتر از سایر منابع در کسب آگاهی نسبت به ایدز نقش و تأثیر داشته است. برنامه‌هایی با قالب فیلم مستند و میزگردهای تخصصی بیشتر از سایر برنامه‌ها در کسب آگاهی دانشجویان نقش و تأثیر داشته است. همچنین دانشجویانی که از اینترنت و مجموعه ترکیبی از رسانه‌ها (رادیو، تلویزیون و ماهواره، منابع درسی، سمینار و مجلات فارسی و کتب) استفاده کرده بودند نسبت به سایرین آگاهی بیشتری در مورد ایدز داشتند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج به دست آمده لزوم افزایش فیلم‌های مستند به ویژه در تلویزیون و تشویق جوانان و دانشجویان برای مطالعه درباره ایدز و افزایش میزگردهای تخصصی درباره آن در طول تمام سال، همچنین استفاده از تمامی ابزارهای رسانه‌ای و تمامی انواع موارد اطلاع‌رسانی رسانه‌ای درباره ایدز برای افزایش آگاهی دانشجویان نسبت به این بیماری توصیه می‌شود.

واژگان کلیدی: رسانه‌های جمعی، ایدز، آگاهی، پیشگیری، دانشجویان.

مقدمه

امروزه رسانه‌ها به شکل گسترده‌ای در زندگی بشر نفوذ کرده‌اند، رسانه جزو لاینفک زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها شده است. نقش رسانه‌ها در سده معاصر هر روز بیش از پیش برجسته شده است. رسانه‌ها امروز به واسطه کشف و به‌کارگیری فناوری‌های جدید ارتباطی، تا عمق جوامع نفوذ کرده، از تأثیر بسزا و تعیین‌کننده‌ای در جهت‌دهی افکار عمومی برخوردار شده‌اند (دانش، ۱۳۸۸). بی‌تردید رسانه‌های جمعی نفوذ بسیاری در میان توده‌های مردم دارند و می‌توانند منشأ تحولات گسترده‌ای شوند. بر اساس پژوهش‌های متعدد رسانه‌ها منبع اصلی اطلاعات بهداشتی مردم محسوب می‌شود. (زمانی، ۱۳۸۶) و از ابزارهای قدرتمند در برنامه‌های ارتقای سلامت به شمار می‌روند. رسانه‌های جمعی در حقیقت میانجی پیام‌های سلامت برای افراد جامعه هستند. (لبیبی، ۱۳۸۶). باید گفت ایدز نیز پدیده‌ای بهداشتی - اجتماعی است که با مسائل مختلف فرهنگی و رفتاری درآمیخته و برای خارج شدن از وضعیت نگران‌کننده فعلی نیاز به اقدامات جدی و گسترده فرهنگی، اجتماعی و رسانه‌ای دارد. در این میان رسانه‌های جمعی در مبارزه علیه ایدز نقش حیاتی دارند و می‌توانند عامل مهمی در وارونه کردن پیشروی HIV/AIDS باشند (غفاری و همکاران، ۱۳۸۶). ۹۵ درصد موارد جدید آلودگی، در کشورهای جهان سوم مشاهده می‌شود؛ کشورهایی که مردم آنها قربانی ناآگاهی و بی‌توجهی به این خطر نابودکننده اما قابل پیشگیری شده‌اند. متأسفانه آمار ابتلا به HIV² در سال‌های اخیر در ایران با رشد تصاعدی مواجه بوده است، بنابراین لازم است همه و به‌ویژه نوجوانان و جوانان آموزش‌هایی برای پیشگیری ببینند. یکی از راه‌های مهم پیشگیری از ابتلا به ایدز داشتن آگاهی در مورد بیماری و راه‌های انتقال آن می‌باشد (قربانی، ۱۳۸۳). از آنجا که بیشتر افراد جامعه ایران را جوانان تشکیل می‌دهند و از گروه در معرض خطر این بیماری هستند آموزش آنان و به‌خصوص دانشجویان در زمینه بیماری ایدز به‌منظور ارتقای آگاهی و نگرش ایشان ضروری است چرا که یکی از علت‌های انتشار ویروس، عدم آگاهی از ویژگی‌های بیماری و آلودگی است که این مساله تشخیص را به تأخیر می‌اندازد.

ایدز بیماری عفونی واگیرداری است که توسط ویروس اچ.آی.وی منتقل می‌شود. از زمان کشف اولین مورد ویروس نقص ایمنی (HIV) در سال ۱۹۸۹، شیوع آن به‌طور منظم رو به افزایش است (ونگ و همکاران، ۲۰۰۹) و یکی از علل مرگ و میر در سنین ۴۵-۲۰ سالگی است (قربانی و همکاران، ۱۳۸۶). ایدز بیماری ویروسی نوپدید است که در بسیاری از کشورها ریشه در اعتیاد تزریقی، بیکاری، فقر و فحشاء دارد و به‌عنوان دومین عفونت مهم منجر به مرگ در سطح جهان مطرح گردیده است (حاتمی، ۱۳۸۲). ایدز نه فقط یکی از ویرانگرترین و ترسناکترین بیماری‌های عصر حاضر است، بلکه پدیده اجتماعی جدید و بی‌مانندی است که تقریباً همه ابعاد زندگی اجتماعی و اقتصادی افراد را تحت تأثیر قرار داده (رحمتی و همکاران، ۱۳۹۰) و مسیر زندگی فرد را تغییر می‌دهد (حیدری و جعفری، ۱۳۸۷). ایدز یک بحران جهانی است (مید و سکما، ۲۰۰۵) به‌طوری‌که مرزهای قراردادی کشورهای جهان را از نظر ملیت، سن و جنس درنوردیده است (جعفری و همکاران، ۱۳۸۶). مطابق برآوردهای UNAIDS هر روز ۶۰۰۰ جوان بین سنین ۱۵ تا ۲۴ سال در جهان به ایدز مبتلا می‌شوند (رحمتی و همکاران، ۱۳۸۹). امروزه تخمین زده شده است که حدود ۳۶/۱ میلیون نفر با HIV زندگی می‌کنند که حدود ۷۰ درصد آنها در آفریقا هستند (ایسیئن و همکاران، ۲۰۱۱). در آمریکا نزدیک به یک میلیون نفر به ایدز مبتلا هستند و هر ساله ۴۰ هزار نفر به تعداد آنها افزوده می‌شود (مید و سکما، ۲۰۰۵). در ایران نیز تعداد افراد مبتلا به ایدز در حال افزایش است، به‌طوری‌که در گزارش UNAIDS ۲۰۰۶ تعداد مبتلایان به HIV در ایران بین ۳۶ تا ۱۶۰ هزار نفر و به‌طور متوسط ۶۶ هزار نفر تخمین زده شده است و شیوع بیماری، در افراد ۱۵ تا ۴۹ سال، ۰/۲ درصد برآورد شده است. (رحمتی و همکاران، ۱۳۹۰) ایدز در مقایسه با بیماری‌های دیگر گسترش فراگیرتر و سریعتر با تأثیرات وخیم‌تر طولانی مدت داشته است. اثرات آن مانع جدی در مسیر توسعه انسانی به‌عنوان یکی از عوامل توسعه ایجاد کرده است. ایدز در حالی که همچنان یک موضوع مهم حوزه

² - Human immunodeficiency virus

سلامت است، مهم‌ترین مانع در برابر توسعه نیز هست. (غفاری و همکاران، ۱۳۸۶) اهمیت مسئله ایدز چنان است که در زمان حاضر، هیچ بیماری خاصی مانند آن توجه زیاد جامعه بین‌المللی را به خود جلب نکرده است (مظلومی و همکاران، ۱۳۸۵). تاکنون مؤثرترین راه مبارزه علیه ایدز پیشگیری است که از طریق آموزش صورت می‌گیرد. (غفاری و همکاران، ۱۳۸۶)

بنابراین یکی از راه‌های اساسی و جهانی پیشگیری از ایدز آگاه‌سازی جامعه است. معمولاً رفتارهای تحقیرآمیز و نامناسب با بیماران ایدز موجب انزوای آنها شده و فرصت آموزش را از آنها می‌گیرد (بختیاری و همکاران، ۱۳۸۷). در حالی که آگاهی مردم از راه‌های انتقال ویروس، سرعت شیوع آن را کاهش می‌دهد. طبق گزارش سازمان بهداشت جهانی ۹۰ درصد مبتلایان در کشورهای جهان سوم ساکن هستند و اوج همه‌گیری آن در سال‌های اخیر در خاورمیانه و آسیای مرکزی است (آذین، ۱۳۸۹). از آنجا که این بیماری اغلب از طریق رفتارهای قابل اجتناب و تغییرپذیر کسب می‌شود، آموزش می‌تواند راهکاری موثر جهت پیشگیری از موارد جدید ابتلا محسوب شود (مطهری و همکاران، ۱۳۸۴). سه علت عمده‌ی افزایش ایدز، فقر، ضعف و ناتوانی و نداشتن آگاهی شناخته شده است (قدسی و همکاران، ۱۳۸۶). تحقیقات در سراسر جهان ثابت کرده‌اند که اکثریت جوانان دارای اطلاعات کم یا غلط درباره ایدز و چگونگی محافظت از خود هستند (غفاری و همکاران، ۱۳۸۶). تغییر نگرش نسبت به ایدز می‌تواند باعث تغییر رفتارهای مخاطره‌آمیز باشد (کریمی و همکاران، ۱۳۸۵) و تغییر رفتار، مؤثرترین معیار پیشگیری کننده برای افراد است (اسکندری و همکاران، ۱۳۸۵). ناآگاهی و عدم رعایت رفتارهای صحیح بهداشتی در هر جامعه‌ای اجتناب ناپذیر است. (سیمبر و همکاران، ۱۳۸۶)

از سویی دیگر رسانه‌ها مناسب‌ترین و مؤثرترین ابزار تغییر نگرش‌ها، ارزش‌ها و رفتارهای فردی و اجتماعی هستند (فرقانی، ۱۳۸۰). رسانه‌های جمعی یعنی منابع اصلی اطلاعات، در همه جا حضور دارند و اثرات مهمی بر سلامت عمومی به جا می‌گذارند. اثرات رسانه بر رفتارهای مربوط به سلامت نه تنها از دیدگاه تعاملات روزانه، بلکه به منظور کاربرد برنامه‌ریزی شده رسانه‌ها در تغییر رفتار مطالعه می‌شود. (الهام شکیبازاده، ۱۳۸۶) مهمترین نقش‌هایی که برای رسانه‌های گروهی مطرح می‌شود؛ عبارتند از: اطلاع‌رسانی و آگاهی، فراهم کردن زمینه آموزش مداوم، کمک به رشد فرهنگی و فکری جامعه، ایجاد روحیه مشارکت و همکاری برای برنامه‌های توسعه (راندال، ۱۳۸۲). از طرف دیگر پیام‌ها باید تا زمان مورد نیاز برای افزایش درک مردم از آنها در اشکال متفاوت ارائه و تکرار شوند. (غفاری و همکاران، ۱۳۸۶). اهمیت رسانه‌ها در آگاه‌سازی و پیشگیری از آسیب‌ها یک امر مسلم است در عین حال باید توجه کرد هر پیامی موجب آگاه‌سازی و پیشگیری نمی‌باشد. رسانه‌ها جهت تاثیرگذاری بیشتر و انطباق برنامه‌ها باید به واقعیات اجتماعی آنها توجه کنند. (لبیبی، ۱۳۸۶). لذا باید این مسأله مورد مطالعه قرار بگیرد که در چه شرایطی پیام می‌تواند نقش اثرگذار داشته باشد و در کاهش آسیب و پیشگیری از ایدز مؤثر باشد. در این زمینه جوانان بیشترین نقش را در شیوع و کاهش ایدز خواهند داشت و لذا تلاش برای آگاه‌سازی به منظور پیشگیری از ایدز در بین جوانان باید باشد. بنابراین اگر جوانان حقایق مربوط به ایدز را ندانند قادر به محافظت از خود نخواهند بود (رحمتی و همکاران، ۱۳۸۸). رفتارهای پرخطر عمدتاً در جوانان دیده می‌شود، لذا در تحقیق حاضر به دانشجویان به عنوان قشر تحصیلکرده پرداخته می‌شود. همچنین تحقیقات روی عملکرد رسانه در موضوع کاهش و پیشگیری از ایدز به طور ویژه با کمبود مواجه است. انجام این پژوهش می‌تواند در جهت‌دهی عملکرد رسانه‌ها و تصمیم‌گیری دیگران در بهبود روش‌های پیشگیری از ایدز و توسعه فرهنگ پیشگیری از ایدز در کشورمان (ایران) کمک می‌کند. بر همین اساس فرض محقق بر این است که رسانه‌های ارتباط جمعی می‌توانند تأثیر قابل توجهی در آگاهی و پیشگیری از ایدز داشته باشند. بنابراین سؤال اساسی پژوهش این است که رسانه‌های ارتباط جمعی چه نقشی در آموزش و آگاه‌سازی دانشجویان نسبت به ایدز دارد؟

روش

مطالعه حاضر به صورت توصیفی - همبستگی انجام شده است. در این پژوهش میزان توجه رسانه‌های جمعی به موضوع پیشگیری از ایدز، میزان آگاهی دانشجویان از روش‌های پیشگیری از ایدز، میزان استفاده از برنامه‌های تولید شده در رابطه با ایدز در رسانه‌های جمعی از سوی دانشجویان، میزان مفید بودن هر یک از انواع رسانه‌ها (رادیو و تلویزیون داخلی، شبکه‌های خارج از کشور، شبکه اینترنت، رسانه‌های مکتوب) در رابطه با ایدز از نظر دانشجویان، میزان مفید بودن هر یک از انواع برنامه‌های رسانه‌ای (فیلم، مصاحبه، گزارش) در رابطه با ایدز از نظر دانشجویان، با استفاده از روش توصیفی و بررسی رابطه بین میزان استفاده از برنامه‌های رسانه‌های جمعی با میزان آگاهی از ایدز در بین دانشجویان، میزان تفاوت جنسیت (دختر، پسر) در استفاده از رسانه‌های جمعی در زمینه آگاهی و پیشگیری از ایدز در بین دانشجویان، و رابطه میان میزان آگاهی دانشجویان رشته‌های مختلف تحصیلی از ایدز با استفاده از رسانه‌های جمعی با استفاده از روش همبستگی صورت پذیرفته است.

در این پژوهش جامعه آماری شامل دانشجویان دانشگاه آزاد واحد تهران شرق که در دانشکده‌های علوم انسانی، علوم پایه این دانشگاه که در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ به مشغول به تحصیل بودند می‌باشند. به علت انطباق نمونه‌ها با جامعه آماری، نمونه آماری از بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی تهران شرق به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شده‌اند. نمونه‌ها از دانشجویانی که در کلاس‌های درسی حضور داشتند پس از هماهنگی با اساتید انتخاب می‌شدند و تعدادی دیگر از آنها از دانشجویانی که در محوطه دانشگاه و در ساعات غیر کلاس درس حضور داشتند انتخاب و پس از موافقت آنها پرسشنامه در اختیارشان قرار می‌گرفت، تلاش شد در انتخاب نمونه‌ها از دو گروه (دختر و پسر) رشته‌های تحصیلی دانشگاه (علوم انسانی، علوم پایه و فنی و مهندسی) و سال تحصیلی (اول، دوم و سوم) و مقطع تحصیلی (کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد) به‌طور نسبی انتخاب شوند. حجم نمونه با احتساب $N=4156$ ، $n=269$ نفر محاسبه گردید.

از آنجایی که برای رسیدن به اهداف تحقیق منابع یکسانی برای بررسی سطح آگاهی افراد وجود نداشت و پرسشنامه استاندارد در این زمینه یافت نشد از پرسشنامه محقق‌ساخته با بهره‌گیری از پژوهش‌های مرتبط استفاده شد. این پرسشنامه شامل چند بخش به شرح زیر بود:

پرسشنامه مربوط به رسانه: ابعاد پرسشنامه شامل سؤالاتی در زمینه‌های میزان پرداختن رسانه‌ها به موضوع ایدز، میزان استفاده دانشجویان از برنامه‌های رسانه‌ای مرتبط با ایدز، نوع وسایل ارتباط جمعی استفاده شده از سوی دانشجویان، قالب برنامه‌های رسانه‌ای که توسط دانشجویان استفاده شده است، میزان پرداختن رسانه‌ها به موضوع ایدز بود. در تدوین پرسشنامه از تحقیقات عزیزی‌قمی (۱۳۸۸)، عزیزی‌ماهرخ (۱۳۸۸)، زرساد (۱۳۸۷) و استوار (۱۳۸۵) استفاده شد. روایی پرسشنامه با تأیید کارشناسان، اساتید و صاحب‌نظران حوزه رسانه و اعتبار آن با استفاده از روش همسانی اعتبار درونی (آلفا کرونباخ) $0/932$ به دست آمد.

پرسشنامه آگاهی سنجی ایدز: سؤالاتی برای سنجش میزان آگاهی از رفتارهای پرخطر، از قبیل میزان آشنایی با ویروس ایدز، میزان آگاهی از روش‌های انتقال ایدز، میزان آشنایی با روش‌های پیشگیری از ابتلا به ایدز، و آگاهی از روش‌های محافظت افراد در مقابل ویروس ایدز، نگرش دانشجویان به بیماری ایدز (احمدی، ۲۰۱۲ و رضازاده، ۱۳۸۹) روایی پرسشنامه با تأیید کارشناسان، اساتید و صاحب‌نظران حوزه رسانه و اعتبار آن با استفاده از روش همسانی اعتبار درونی (آلفا کرونباخ) $0/887$ و $0/746$ به دست آمد.

در تدوین پرسشنامه‌ها و اجرای آن نکات اخلاقی رعایت شد بدین شکل که پرسشنامه‌ها به صورت انفرادی بدون نام و مشخصات آزمودنی‌ها تکمیل می‌شدند. همچنین اطلاعات شخصی دیگر از قبیل آدرس و هر نوع مشخصه‌ای که ممکن

است موجب شناسایی آزمودنی‌ها شود، دریافت نشد و اطلاعات حاصله به صورت گروهی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و سایر اطلاعات دریافت شده کاملاً محرمانه تلقی شد. پرسشنامه شخصاً و در حضور محقق در بین کلیه افراد جامعه مورد نظر توزیع و پس از تکمیل آنها، مجدداً با مراجعه به افراد جمع‌آوری گردید. از تعداد ۳۰۰ پرسشنامه که بین دانشجویان توزیع شد جمعاً ۲۸۲ پرسشنامه پس از تکمیل بازگردانیده شد که از این تعداد ۲۶۹ مورد جهت ارزیابی قابل استفاده بود و تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق نرم افزار SPSS انجام گرفت. برای توصیف داده‌ها از آمار توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار) و در بخش نتایج استنباطی از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t گروه‌های مستقل و آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه استفاده شد. برای مقایسه یک به یک میانگین‌ها از آزمون پسین یا تعقیبی LSD استفاده شد و ملاک تعیین معناداری یا آلفا ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

نتایج:

نتایج پژوهش در زمینه اطلاعات جمعیت‌شناختی نشان داد که از مجموع شرکت‌کنندگان در پژوهش، ۱۴۴ نفر (۵۳/۵ درصد) و مرد ۱۲۴ نفر (۴۶/۱ درصد) از آنها زن بودند. از نظر وضعیت تحصیلی شرکت‌کنندگان در پژوهش ۱۵۷ نفر دانشجوی کارشناسی (۵۷/۴ درصد)، ۶۲ نفر دانشجوی کاردانی (۲۳ درصد) و ۵۰ نفر (۱۸/۶ درصد) دانشجوی کارشناسی ارشد بودند. از نظر وضعیت رشته‌های رشته‌های علوم انسانی (۷۰/۵ درصد) و رشته‌های فنی و مهندسی ۱۵/۹ درصد بودند از نظر وضعیت تأهل (۷۲/۵ درصد) مجرد، (۲۵/۷ درصد) متأهل بودند. از نظر سابقه مصرف سیگار، الکل و مواد اعتیادآور ۲۰/۴ درصد سابقه مصرف سیگار، ۹/۳ درصد سابقه مصرف الکل و ۲/۶ درصد سابقه مصرف مواد اعتیادآور داشتند. ۷۵/۱ درصد تاکنون سابقه آزمایش ایدز را نداشتند و ۱۲/۶ درصد از آزمودنی‌ها سابقه آزمایش ایدز را داشتند، که آزمایش ۲ نفر (۰/۷ درصد) از آنها مثبت بود. (جدول ۱)

جدول ۱- اطلاعات جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در پژوهش

متغیرها	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۱۴۴
	زن	۱۲۴
میزان تحصیلات	بدون پاسخ	۱
	دانشجوی کارشناسی	۱۵۷
	دانشجوی کاردانی	۶۲
رشته‌ی تحصیلی	دانشجوی کارشناسی ارشد	۵۰
	علوم انسانی	۱۸۲
	فنی و مهندسی	۴۱
تأهل	بدون پاسخ	۴۶
	مجرد	۱۸۲
	متاهل	۴۱
سابقه مصرف	بدون پاسخ	۴۶
	سیگار	۵۵
	الکل	۲۵
	مواد اعتیادآور	۷
آزمایش ایدز	فاقد انجام آزمایش	۲۰۲
	دارای سابق آزمایش	۳۴
	مثبت بودن آزمایش	۲
جمع کل	۲۶۹	۱۰۰

نتایج بررسی میزان استفاده از رسانه‌های جمعی از سوی شرکت‌کنندگان در پژوهش نشان داد که میانگین استفاده از تلویزیون ۲۳۰/۸۲ دقیقه، اینترنت ۱۷۸/۲۸ دقیقه، رادیو ۵۱/۶ دقیقه، و میانگین مطالعه کتاب ۱۰/۵۴ دقیقه و نشریات

۵/۶۵ توسط شرکت کنندگان دقیقه بود. (جدول ۲) بر این اساس می‌توان گفت که برای دانشجویان تلویزیون بیشترین میانگین زمان استفاده را نسبت به سایر رسانه‌های جمعی داشته است.

جدول ۲- میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی از سوی شرکت کنندگان در پژوهش

ردیف	نوع رسانه	میانگین (دقیقه)	انحراف معیار
۱	تلویزیون	۲۳۰/۸۲	۱۹۸/۲۷
۲	اینترنت	۱۷۸/۲۸	۲۰۹/۹۶
۳	رادیو	۵۱/۶	۱۴۳/۲۷
۴	کتاب	۱۰/۵۴	۲۷/۴۹
۵	نشریات	۵/۶۵	۱۰/۸۵

همچنین نتایج نشان داد که ۳۶/۶ درصد از دانشجویان نسبت به ایدز آگاهی زیاد و خیلی زیاد، ۴۴/۶ درصد متوسط و ۱۴/۵ درصد آگاهی کم و خیلی کم داشتند. بر این اساس می‌توان گفت که آگاهی دانشجویان نسبت به ایدز به میزان (۸۱/۲ درصد) در حد متوسط و بالاتر بوده است. (جدول ۳)

جدول ۳- میزان آگاهی شرکت کنندگان نسبت به ایدز

میزان آگاهی	فراوانی	درصد فراوانی
خیلی زیاد	۳۶	۱۳/۴
زیاد	۵۷	۱۲/۲
متوسط	۱۲۰	۴۴/۶
کم	۲۸	۱۰/۴
خیلی کم	۱۱	۴/۱
بدون پاسخ	۱۷	۶/۳
جمع کل	۲۶۹	۱۰۰

توجه: مقیاس نمره‌گذاری بر مبنای لیکرت بوده و در آن خیلی زیاد، ۵، گزینه زیاد ۴، گزینه متوسط ۳، گزینه خیلی کم ۲ و گزینه کم ۱ می‌باشد.

از نظر منابع کسب اطلاعات درباره ایدز نتایج نشان داد؛ ترکیبی از موارد که شامل همه موارد (رادیو، تلویزیون، ماهواره، اینترنت، اطرافیان و نزدیکان، منابع درسی، سمینار و جلسات عمومی، مجلات فارسی و کتب بود) ۴۱/۵ درصد، رادیو، تلویزیون و ماهواره ۳۲/۹ درصد، اینترنت ۸/۹ درصد، اطرافیان و نزدیکان ۷/۸ درصد، منابع درسی، سمینار و جلسات عمومی ۴/۷ درصد و مجلات فارسی و کتب ۲/۷ درصد، بوده است. بر این اساس می‌توان گفت که از نظر دانشجویان رادیو، تلویزیون و ماهواره بیشتر از سایر منابع در کسب آگاهی نسبت به ایدز نقش و تأثیر داشته است. نتایج بررسی در نوع برنامه‌های رسانه‌های جمعی برای آگاهی از ایدز؛ سهم فیلم مستند ۲۴/۸ درصد، همه موارد ۲۲/۱ درصد، فیلم داستانی ۱۶/۳ درصد، آگهی، خبر، گزارش و تحقیق، عکس و پوستر ۱۵/۵ درصد، سخنرانی، میز گرد، مصاحبه ۱۰/۱ درصد، و سایر برنامه‌ها ۳/۹ درصد را نشان داد. بر این اساس می‌توان گفت که دانشجویان برای کسب آگاهی نسبت به ایدز از فیلم‌های مستند بیشتر از سایر برنامه استفاده کرده بودند. نتایج بررسی وضعیت تأثیر هر یک از برنامه‌های وسایل ارتباط جمعی در افزایش آگاهی در مورد ایدز بر شرکت کنندگان در پژوهش نشان داد که میانگین برنامه‌های با موضوع میزگردهای تخصصی ۳/۴، مصاحبه ۳/۲۶، عکس و پوستر ۳/۲۲، آگهی ۳/۱۵، گزارش و تحقیق ۳/۱۵، سخنرانی ۳/۱۲، فیلم داستانی ۳/۰۲، خبر ۳/۹۱ و فیلم مستند ۲/۷۵ بوده است. بر این اساس می‌توان گفت که از نظر دانشجویان میزگردهای تخصصی بیشتر از سایر برنامه‌ها در کسب آگاهی نسبت به ایدز نقش و تأثیر داشته است. نتایج بررسی وضعیت حجم برنامه‌های تولیدی رسانه‌های ارتباط جمعی درباره ایدز از نظر شرکت کنندگان در پژوهش نشان داد که میانگین تولیدات رادیو ۳/۵۱، تلویزیون ۳/۰۶، نشریات ۳/۰۴، ماهواره ۲/۹۴، کتاب ۲/۸۹ و اینترنت ۲/۳۱ بود. بر این

اساس می‌توان گفت از نظر دانشجویان رادیو بیشترین میانگین حجم برنامه دربارۀ ایدز را داشته است. نتایج بررسی وضعیت تأثیر هر یک از وسایل ارتباط جمعی در افزایش آگاهی نسبت به ایدز از نظر شرکت‌کنندگان در پژوهش نشان داد که میانگین تأثیر رادیو ۳/۵۳، ماهواره ۳/۱۹، نشریات ۳/۱۷، کتاب ۲/۸۳، اینترنت ۲/۶۱ و تلویزیون ۲/۴۳ بوده است بر این اساس می‌توان گفت که از نظر دانشجویان رادیو بیشتر از سایر رسانه‌ها در افزایش آگاهی نسبت به ایدز نقش و تأثیر داشته است. و نیز نتایج تحلیلی در خصوص عوامل رسانه‌ای مرتبط با آگاهی دانشجویان دربارۀ ایدز نشان داد که میزان آگاهی دانشجویان نسبت به ایدز بر حسب نوع رسانه‌های مورد استفاده آنها تفاوت معنی‌داری وجود دارد و دانشجویانی که از اینترنت و ترکیب موارد استفاده کرده بودند از آنهایی که از منابع درسی، سمینار و جلسات عمومی و رادیو، تلویزیون و ماهواره استفاده نموده بودند آگاهی بیشتری در مورد ایدز داشتند. همچنین بین نوع برنامه‌های رسانه‌های جمعی مورد استفاده دانشجویان و میزان آگاهی آنها از ایدز رابطه معنی‌داری وجود دارد. دانشجویانی که از همه موارد شامل (فیلم داستانی، فیلم مستند، آگهی، خبر، گزارش و تحقیق، عکس و پوستر، سخنرانی، میزگرد، مصاحبه) استفاده کرده بودند بیشتر از دانشجویانی که به تنهایی فیلم داستانی یا فیلم مستند و یا سخنرانی، میزگرد، مصاحبه استفاده کرده بودند نسبت به ایدز آگاهی داشتند. (جدول ۴)

جدول ۴- نتایج تحلیل واریانس برای مقایسه میزان آگاهی از ایدز دانشجویان بر حسب متغیرهای پژوهش

متغیر	سطوح	میانگین	انحراف معیار	مجموع مجذورات	میانگین مجذورات	میزان F	سطح معنی‌داری	جایگاه تفاوت بر مبنای LSD
نوع رسانه	۱-رادیو، تلویزیون و ماهواره	۱۲۱/۷۵	۱۷/۹۱	۵۵۸۱/۳	۱۱۱۶/۲	۲/۲۲۵	۰/۰۰۸	۵ و ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵
	۲-منابع درسی، سمینار و جلسات عمومی	۱۱۸/۱۷	۱۸/۳۵					
	۳-اطرافیان و نزدیکان	۱۲۴	۱۶/۸۷					
	۴-مجلات فارسی و کتب	۱۲۷/۸۶	۱۳/۳۹					
	۵-اینترنت	۱۳۰/۵۲	۱۶/۵۷					
	۶-ترکیبی از موارد	۱۳۱/۱۷	۲۰/۰۵۹					
نوع برنامه	۱-فیلم داستانی	۱۲۴/۷۹	۲۰/۰۹	۵۳۱۷/۸	۱۰۶۳/۵	۳/۱۳۷	۰/۰۰۹	۵ و ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵
	۲-فیلم مستند	۱۲۳/۶۶	۱۸/۱۲					
	۳-آگهی، خبر، گزارش و تحقیق، عکس و پوستر	۱۳۰/۶۵	۱۵/۸۸					
	۴-سخنرانی، میزگرد، مصاحبه	۱۲۰/۷۷	۲۲/۵۴					
	۵-همه موارد	۱۳۴/۰۷	۱۸/۱۱					

همینطور نتایج نشان داد بین میزان استفاده از برنامه‌های رسانه‌های جمعی در بین دانشجویان و میزان آگاهی آنها از ایدز تفاوت معنی‌داری وجود دارد بدین معنی که با میزان استفاده بیشتر از اینترنت آگاهی دانشجویان از ایدز هم افزایش می‌یابد. ولی در سایر موارد یعنی بین میزان استفاده از تلویزیون، رادیو، نشریات و کتاب و میزان آگاهی از ایدز رابطه معنی‌داری در سطح $(P \leq 0/05)$ دیده نشد. (جدول ۴)

جدول ۴- میزان رابطه همبستگی بین استفاده از برنامه‌های رسانه‌های جمعی و میزان آگاهی از ایدز در دانشجویان

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
میزان استفاده از تلویزیون	-۰/۰۲۶	۰/۶۹
میزان استفاده از رادیو	۰/۰۶۱	۰/۳۵
میزان استفاده اینترنت	۰/۱۶۹	۰/۰۱
میزان استفاده از نشریات	۰/۷۹	۰/۲۵
میزان استفاده از کتاب	۰/۱۰۳	۰/۱۳

و نیز ملاحظه شد که بین میزان آگاهی از ایدز دانشجویان در سطح جنسیت، وضعیت تأهل و سابقه اعتیاد آنها تفاوت معنی‌داری (در سطح $P \leq 0/05$) وجود ندارد.

همچنین ملاحظه شد بین میزان اثرگذاری وسایل ارتباط جمعی درباره آگاهی از ایدز با متغیرهای جنسیت، رشته تحصیلی و سابقه اعتیاد در سطح معنی‌داری $0/01$ رابطه معنی‌داری وجود دارد ولی در متغیر تأهل این رابطه معنی‌دار نمی‌باشد. بر این اساس ملاحظه شد میزان اثرگذاری وسایل ارتباط جمعی در آگاهی از ایدز به طور معنی‌داری برای زنان بیشتر از مردان است ($r=0/21$ در برابر $0/01$). از سوی دیگر این میزان رابطه برای دانشجویان علوم انسانی بیشتر از فنی و مهندسی و برای افراد دارای سابقه اعتیاد بیشتر از افراد فاقد سابقه اعتیاد است. (جدول ۵)

جدول ۵- نقش وسایل ارتباط جمعی در آگاهی از ایدز در بین دانشجویان بر حسب جنسیت، رشته تحصیلی، تأهل و سابقه اعتیاد

متغیر	سطوح	میزان همبستگی
جنسیت	زن	$r=0/21$ $P=0/01$
	مرد	$r=-0/01$ $P=0/85$
رشته تحصیلی	علوم انسانی	$r=0/11$ $P=0/12$
	فنی و مهندسی	$r=0/02$ $P=0/84$
سابقه اعتیاد	دارای سابقه اعتیاد	$r=0/32$ $P=0/46$
	عدم سابقه اعتیاد	$r=0/05$ $P=0/44$
تأهل	مجرد	$r=0/11$ $P=0/14$
	متأهل	$r=0/12$ $P=0/33$

$0/05$ ، $*=P \leq 0/01$ - =No sig, $**=P \leq$

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل در خصوص میزان آگاهی از روش‌های پیشگیری از ایدز در بین دانشجویان نشان داد که آگاهی دانشجویان نسبت به ایدز در حد متوسط و بالاتر بوده است. سنجش‌های به‌عمل آمده در جوامع مختلف نشان‌دهنده سطوح متفاوت آگاهی جوانان نسبت به ایدز است که خود با عوامل متعددی ارتباط دارد (محمودی‌فر، ۱۳۸۸). در این خصوص یافته‌های تحقیق رحمتی (۱۳۸۸)، جعفری (۱۳۸۳)، امیدوار (۱۳۸۲)، و قربانی و همکاران (۱۳۸۳) نیز نشان‌دهنده آگاهی خوب دانشجویان در خصوص ایدز بود. اما تحقیق اصغری (۱۳۸۰) و کریمی (۱۳۷۹) نشان داد که میزان آگاهی جوانان نسبت به ایدز به خصوص در رابطه با روش‌های پیشگیری بسیار پایین است و آموزش تأثیر مثبتی بر ارتقای میزان آگاهی آنان دارد. در خصوص نتیجه به‌دست آمده در این تحقیق می‌توان گفت این یافته می‌تواند نشان‌دهنده افزایش سطح آگاهی جوانان و اطلاع‌رسانی مناسب رسانه‌های جمعی در زمینه بیماری ایدز باشد. یعنی دانشجویان در خصوص آگاهی از ایدز در معرض اطلاع‌رسانی خوبی قرار گرفته‌اند؛ بدین شکل که هم در مورد راه‌های انتقال، و هم در خصوص روش‌های پیشگیری از بیماری ایدز آگاهی داشته‌اند. به عبارتی دانشجویان، اطلاعات بهتری در مورد حفاظت خود در مقابل این بیماری دارند. البته ضرورت کسب آگاهی بیشتر برای تمامی جوانان و از جمله دانشجویان وجود دارد. با توجه به اینکه مهم‌ترین راه برای پیشگیری از ایدز آگاهی و مصون‌سازی افراد است، لذا با

وجود اینکه سطح آگاهی بیشتر دانشجویان متوسط و زیاد است باز انتظار می‌رود تمامی دانشجویان به میزان بیشتری نسبت به آن آگاه باشند.

نتایج مربوط به منابع کسب آگاهی درباره ایدز در بین دانشجویان نشان داد که از نظر دانشجویان اولاً همه منابع به‌طور کلی و رادیو، تلویزیون و ماهواره به‌طور اختصاصی بیشتر از سایر منابع در کسب آگاهی نسبت به ایدز نقش و تأثیر داشته است. مطالعات انجام شده قبلی نیز مؤید نتایج پژوهش حاضر بوده‌اند از جمله تحقیق سلطان‌شاهی (۱۳۸۶)، رحمتی (۱۳۸۸)، یزدی و همکاران (۲۰۰۶) پناهنده و همکاران (۱۳۸۳)، طاووسی و همکاران (۲۰۰۴) امیدوار (۱۳۸۲) عبدی دزفولی (۱۳۸۶) جعفری (۱۳۸۳) عبادی‌فرد (۱۳۸۳) قدسی (۱۳۸۶)، جعفری و همکاران (۱۳۸۵) خداکرمی و بخت (۱۳۸۵) محمودی‌فر (۱۳۸۸) در مطالعات روی دانشجویان ایران، نیجریه، اسپانیا و عربستان سعودی به نقل از محمودی‌فر (۱۳۸۸) مطالعه لی (۲۰۰۹) (وینوگرادوا، ۱۹۹۸) و (بیوسه، ۲۰۰۲) که نشان داده بود عمده‌ترین منابع کسب آگاهی رسانه‌های گروهی به خصوص رادیو و تلویزیون بیشترین منبع کسب اطلاعات بوده‌اند. اما در تحقیق میریام (۲۰۰۲)، عمدتاً روزنامه‌ها، مجلات، پوسترها و پس از آن رادیو، تلویزیون و فیلم را به عنوان شایع‌ترین روش‌های اطلاع‌رسانی STD برای جوانان شمرده‌اند (می‌ریام و دیگران، ۲۰۰۲). و در بررسی ریچ و همکاران (۱۹۹۶) از دانشجویان مشخص گردید که دانشجویان به اطلاعات دریافتی از پرسنل بهداشتی درباره ایدز بیشتر از منابعی مانند یک دوست، فامیل، معلم، روحانی، یا یک فرد معروف، باور و اعتقاد دارند. بنابراین با توجه به مطالعه حاضر و نتایج پژوهش‌های قبلی می‌توان نتیجه گرفت که رسانه‌های گروهی به خصوص تلویزیون بهترین منبع کسب اطلاعات و آگاهی می‌باشند، این مسئله می‌تواند نشان‌دهنده آن باشد که این رسانه‌ها از بیشترین مقبولیت در نزد قشر جوان برخوردار هستند و یا این که ممکن است به دلیل دسترسی بیشتر دانشجویان به این رسانه‌ها باشد. این نتایج لزوم توجه به این رسانه را برای آموزش و اطلاع‌رسانی درباره ایدز مشخص می‌کند، لذا ادامه و تقویت برنامه‌های تلویزیونی مناسب و فیلم‌های آموزشی می‌تواند در اطلاع‌رسانی جوانان بسیار مؤثر باشد. استفاده از همه رسانه‌های جمعی و از جمله تلویزیون برای گسترش آگاهی جامعه درباره ایدز ضرورت دارد. به‌ویژه اینکه در جامعه ما (ایران) تلویزیون از جایگاه برتری برخوردار است در حالی که شبکه‌های اینترنتی ممکن است قابلیت کنترل نداشته باشد.

نتایج بررسی نوع برنامه‌های رسانه‌های جمعی استفاده شده برای آگاهی از ایدز نشان داد که دانشجویان برای کسب آگاهی نسبت به ایدز از فیلم‌های مستند بیشتر از سایر برنامه استفاده کرده بودند. محقق در بررسی خود در این موضوع به پژوهش‌های مشابه دست پیدا نکرد اما می‌توان نتیجه گرفت با توجه به سطح تحصیلات دانشجویان برنامه‌هایی با ساختار مستندگونه که آمیزه‌ای از روش‌های علمی و واقعی باشد مناسب‌ترین روش برای کسب آگاهی درباره ایدز خواهد بود. لذا نیاز توجه به ساختار و قالب برنامه‌های رسانه‌ای متناسب با اقشار مختلف جامعه درک می‌شود.

محققان در خصوص این نتیجه هر چند به یافته مشابهی دست پیدا نکرده است اما در یافته‌ها هم عرض شبیه تحقیق اسکوبار (۲۰۰۶) نشان داده شد نوجوانانی که برنامه‌هایی با محتوای جنسی بیشتری تماشا می‌کنند، تمایل به رفتارهای جنسی غلوآمیز دارند و نگرش آنان نسبت به روابط جنسی قبل از ازدواج مثبت است و تحقیق (محمدخانی ملکوه، ۱۳۸۶) نشان داد که اکثر شنوندگان تهرانی علاقه‌مند به مطرح شدن «خبرهای پزشکی عمومی» هستند و قالب مورد آنان برای برنامه‌های رادیو سلامت «گفتار کارشناس» بوده است. شاید بتوان این تحقیقات را با نتایج تحقیق حاضر مقایسه کرد. با این وجود می‌توان گفت که با وجود تأثیرگذاری بیشتر میزگردهای تخصصی و مصاحبه و عکس و پوستر در مقایسه با سایر برنامه‌ها می‌توان گفت که تمامی برنامه‌های رسانه‌ای می‌تواند برای پیشگیری از ایدز مورد استفاده قرار گیرد، می‌توان این چنین نتیجه گرفت که دانشجویان از سطح معلومات علمی در سطحی قرار دارند که میزگردهای تخصصی نسبت به سایر انواع برنامه‌ها اعتبار بیشتری نزد آنها داشته است بنابراین لزوم توجه به ساخت برنامه‌های تخصصی برای دانشجویان بیش از پیش احساس می‌شود و برنامه‌سازان و دست‌اندرکاران برای بهره‌برداری از

تمام ظرفیت‌های این رسانه در زمینه انتقال آگاهی و روش‌های پیشگیری از ایدز برنامه‌های کارشناسانه و دقیق طراحی و اجرا کنند.

نتایج نشان داد، دانشجویانی که از اینترنت و ترکیب موارد (رادیو، تلویزیون و ماهواره، منابع درسی، سمینار و جلسات عمومی، اطرافیان و نزدیکان، مجلات فارسی و کتب) استفاده کرده بودند از آنهایی که از منابع درسی، سمینار و جلسات عمومی و رادیو، تلویزیون و ماهواره استفاده کرده بودند آگاهی بیشتری در مورد ایدز داشتند. به دلیل اینکه تحقیقات و پژوهش‌های انجام شده در این زمینه بسیار اندک بوده و یا امکان دسترسی محقق به آنها وجود نداشته است امکان مقایسه یافته‌های این پژوهش با پژوهش‌های مشابه وجود نداشت. تنها مواردی که محقق به آن دست پیدا کرد و با نتیجه این تحقیق همخوانی داشت تحقیق فیاض‌بخش و همکاران (۱۳۹۰) بود در این تحقیق در بررسی در رابطه میان آگاهی و مدت زمان استفاده از اینترنت، افرادی که بین ۱۰-۵ ساعت در هفته از اینترنت استفاده می‌کردند به طور معناداری آگاهی بیشتری داشتند. و نیز مطالعه زمانی (۱۳۸۶) به نقل از راس (۲۰۰۶) نیز نشان داده بود استفاده ترکیبی از رادیو، تلویزیون و سایر رسانه‌ها ارجح است هر چند به نظر می‌رسد تلویزیون جزء ضروری است و رادیو به تنهایی کافی نیست. بنابراین با توجه به اینکه نقش اینترنت به عنوان رسانه‌ای نسبتاً نوظهور در بین افراد و به خصوص جوانان و دانشجویان محرز می‌باشد، و امروزه جوانان برای فعالیت‌های مربوط به کار و یا تحصیل و تحقیقات خود و ارتباط با دنیای جهانی نیازمند استفاده از اینترنت می‌باشند لذا دست‌اندرکاران می‌توانند با توجه به این موضوع بر این رسانه متمرکز باشند و بسیاری از موارد اطلاع‌رسانی در خصوص آگاهی و پیشگیری از ایدز را از این طریق به اطلاع عموم و دانشجویان برسانند. همچنین می‌توان نتیجه گرفت تمامی انواع رسانه‌ها در شکل‌دهی و تقویت هنجارهای اجتماعی اهمیت بسیاری دارند که در این میان رادیو و تلویزیون از نفوذ بیشتری برخوردارند اما نقش روزنامه‌ها و مجلات، پوسترها و آگهی‌های تبلیغاتی را نیز در ایجاد نگرش‌ها و ارزش‌ها نباید نادیده گرفت. استفاده از انواع رسانه‌ها در حوزه سلامت، هنگامی قرین موفقیت خواهد بود که با راهبردهای دیگر همراه شود.

نتایج نشان داد دانشجویانی که از همه موارد شامل (فیلم داستانی، فیلم مستند، آگهی، خبر، گزارش و تحقیق، عکس و پوستر، سخنرانی، میزگرد، مصاحبه) استفاده کرده بودند بیشتر از دانشجویانی که به تنهایی فیلم داستانی یا فیلم مستند یا سخنرانی، میزگرد، مصاحبه استفاده کرده بودند نسبت به ایدز آگاهی داشتند. در تحقیق زمانی (۱۳۸۶) نیز نشان داده شد سریال‌های تلویزیونی^۳ که با هدف افزایش درباره HIV/AIDS در هندوستان پخش شدند، نمونه‌های آموزش از طریق تفریح و سرگرمی هستند. در بررسی اثرات این سریال‌ها ۸۵ درصد افراد گفته‌اند بعد از تماشای برنامه اطلاعات جدیدی به دست آورده‌اند و یک سوم افراد اظهار کردند که درباره پیام‌های این برنامه‌ها با دوستان خود گفتگو کرده‌اند. می‌توان گفت انتخاب راهکارهای مناسب آموزشی به منظور افزایش آگاهی دانشجویان و کسب اطلاعات جدید و به‌روز از کارآمدترین و مقرون به‌صرفه‌ترین اقدامات برای پیشگیری از ایدز است. لذا دست‌اندرکاران و تهیه‌کنندگان باید از انواع برنامه‌های رسانه‌ای برای اطلاع‌رسانی و آموزش در مورد ایدز استفاده کنند. می‌توان ضمن نمایش برنامه‌ها یا فیلم‌های آموزشی از تلویزیون، جلساتی را به بحث، نقد و تبادل نظر در مورد محتوای این فیلم‌ها اختصاص داد. این جلسات می‌تواند به صورت بحث‌های میان فردی یا گروهی برگزار شود. آموزش بر بهبود آگاهی و اصلاح نگرش افراد موثر است لذا برای مؤثرتر بودن پیام‌ها درباره HIV/AIDS، انتقال پیام باید هم آموزشی باشد و هم سرگرم‌کننده و تفریحی. می‌توان موضوع HIV را طی برنامه‌های متنوعی به صورت یک جریان غالب و روند کلی مطرح شود. بنابراین نباید فقط از طریق یک نوع برنامه مثلاً اخبار یا آگهی‌ها که به طور ویژه‌ای به یک موضوع می‌پردازند عمل کرد. استفاده هم‌زمان از نمایش فیلم‌های مستند، برنامه‌های خبری، پخش آگهی‌های خدمات عمومی، ارائه کتاب‌ها، و راه‌اندازی وبسایت‌ها می‌تواند به تقویت آگاهی مخاطبان و ارائه پیام‌های مربوط به نگرش‌ها و رفتارها در زمینه HIV/AIDS کمک نماید.

نتایج در خصوص میزان اثرگذاری وسایل ارتباط جمعی درباره آگاهی از ایدز در بین دانشجویان بر حسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنها (نوع جنس، رشته تحصیلی، تأهل، سابقه اعتیاد) نشان داد در متغیرهای جنسیت، رشته تحصیلی و سابقه اعتیاد بین میزان اثرگذاری وسایل ارتباط جمعی درباره آگاهی از ایدز در بین دانشجویان در متغیرهای جنسیت، رشته تحصیلی و سابقه اعتیاد تفاوت معنی‌داری وجود دارد ولی در تأهل این رابطه معنی‌دار نیست. بر این اساس ملاحظه شد میزان اثرگذاری وسایل ارتباط جمعی در آگاهی از ایدز به طور معنی‌داری برای زنان بیشتر از مردان است ($T=0/21$ در برابر $0/01$) شاید در این زمینه بتوان گفت که زنان در مقایسه با مردان فرصت و زمان و یا علاقه بیشتری برای استفاده از رسانه‌های جمعی دارند و وقت زیادی برای آن صرف می‌کنند از سوی دیگر این میزان رابطه برای دانشجویان علوم انسانی بیشتر از فنی و مهندسی و برای افراد دارای سابقه اعتیاد بیشتر از افراد فاقد سابقه اعتیاد است. در این زمینه می‌توان گفت که دانشجویان علوم انسانی علاقه‌مندی و فرصت بیشتری برای بهره‌گیری از رسانه‌ها دارند و دانشجویان دارای سابقه اعتیاد احتمالاً به دلیل احتمال داشتن رفتار پرخطر بیشتر به دنبال کسب اطلاعات و آگاهی در زمینه ایدز بودند و بدین جهت بیشتر از رسانه‌ها در زمینه ایدز بهره‌برده‌اند. باید توجه داشت که هر چند برای برخی از گروه‌ها احتمال خطر بیشتر و بالطبع ضرورت آگاهی و آگاه‌سازی آنها وجود دارد ولی در یک جامعه هیچ کس مصون از خطر نیستند و لزوم آگاهی همگانی وجود دارد.

نتایج در خصوص میزان اثرگذاری انواع رسانه‌ها بر آگاهی از ایدز دانشجویان بر حسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنها (نوع جنس، رشته تحصیلی، تأهل، سابقه اعتیاد) نشان داد میزان اثرگذاری تلویزیون برای زنان بیشتر از مردان، برای افراد متأهل بیشتر از افراد مجرد، برای افراد دارای سابقه اعتیاد بیشتر از افراد فاقد سابقه اعتیاد بود، میزان اثرگذاری رادیو برای دانشجویان علوم انسانی بیشتر از فنی و مهندسی و برای دانشجویان دارای سابقه اعتیاد بیشتر از دانشجویان فاقد سابقه اعتیاد بود، میزان اثرگذاری اینترنت روی دانشجویان علوم انسانی بیشتر از فنی و مهندسی و دانشجویان دارای سابقه اعتیاد بیش از افراد فاقد سابقه اعتیاد بود، میزان اثرگذاری ماهواره روی دانشجویان دارای سابقه اعتیاد بیش از افراد فاقد سابقه اعتیاد بود، میزان تأثیر کتاب برای دانشجویان زن بیشتر از مرد، برای دانشجویان متأهل بیش از مجرد و برای دانشجویان دارای سابقه اعتیاد بیش از فاقد اعتیاد بود. با توجه به این که میزان تأثیرگذاری انواع رسانه‌ها برای گروه‌های مختلف یکسان نیست لذا می‌توان گفت که بهبود محتوا و قالب انواع رسانه‌ها برای اثرگذاری روی تمامی اقشار برای ترویج مصون‌سازی جامعه در برابر خطر ایدز لازم است. از سویی دیگر انواع گروه‌ها از انواع رسانه‌ها استفاده می‌کنند لذا ایجاد و توسعه همه نوع رسانه بر اساس نوع سلیقه گروه‌های مختلف یک ضرورت برای برنامه‌های پیشگیری خواهد بود.

تقدیر و تشکر

از تمامی دانشجویانی که به عنوان آزمودنی در این پژوهش شرکت و همکاری داشتند و همچنین از کلیه اساتید و کارشناسانی که نهایت همکاری را در اجرای پژوهش داشتند صمیمانه تشکر و قدردانی می‌شود.

فهرست منابع:

- آذین، علی، ۱۳۸۹، مروری بر گزارش جهانی اپیدمی ایدز در سال ۲۰۰۸، *مجله تخصصی اپیدمیولوژی ایران*، دوره ششم، جلد ۲، صفحات ۵۹-۵۶.
- استوار، معصومه، ۱۳۸۵، بررسی آگاهی و نگرش در مورد بیماری‌های مقاربتی و ایدز و عوامل مرتبط با آن در شهرستان اندیمشک، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران. دانشکده پرستاری و مامایی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد.
- اسکندری، فاطمه، افشار مقدم، فاطمه، سعیدالذاکرین، منصوره، ۱۳۸۵، رفتارهای خطرزا و آگاهی بیماران بستری در بخش‌های روانپزشکی بیمارستان‌های آموزشی شهر تهران در مورد بیماری ایدز، *مجله پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز*، دوره ۲۸ شماره ۱، صفحات ۱۱-۷.
- اصغری، شبنم، ۱۳۸۰، بررسی میزان آگاهی و نگرش زوجین مراجعه کننده جهت آزمایشات قبل از ازدواج به مراکز بهداشتی درمانی شهید هاشمی‌نژاد تهران در خصوص راه‌های سرایت و پیشگیری از ایدز، پایان‌نامه گواهی عالی بهداشت عمومی، دانشگاه تهران، دانشکده بهداشت، صفحه ۲۲.
- امیدوار، شبنم، آگاهی و نگرش دانشجویان مامایی و پرستاری در زمینه ایدز، ۱۳۸۲، دوره ۲، *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی بابل*، صفحات: ۴۱-۳۷.
- بختیاری صدیقه، ملکی، زیبا، علوی، کاوه، قدوسی، جمیله، ۱۳۸۷، میزان آگاهی و نگرش دانش آموزان دبیرستان‌های منطقه یک شهر تهران در مورد ایدز در سال ۱۳۸۵ *مجله دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی*، ۲۶ (۲) صفحات: ۱۱۵-۱۲۴.
- پناهنده، زهرا، طارمیان، سنبلی، ۱۳۸۳، آگاهی و نگرش دانشجویان دانشگاه گیلان در مورد ایدز در سال ۱۳۸۱، *مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی گیلان*، سال سیزدهم، شماره ۴۹، صفحات ۲۶-۲۰.
- جعفری، فرهاد، خلدی، ناهید، فلاح، محمودپور، افسون، نادر، ۱۳۸۶، بررسی عوامل مرتبط با آگاهی و نگرش در مورد بیماری ایدز، *مجله دانشور*، دوره ۱۴ شماره ۶۸، صفحات ۸-۱.
- جعفری، لیلیا، ۱۳۸۳، بررسی تأثیر آموزش در میزان آگاهی دانشجویان غیرعلوم پزشکی دانشگاه‌های اراک در مورد راه‌های انتقال بیماری ایدز در سال ۸۳-۸۲، پایان‌نامه دکترا، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان مرکزی. دانشکده پزشکی.
- حاتمی، حسین، رضوی، سید منصور، افتخار اردبیلی، حسن، و همکاران، ۱۳۸۲، *کتاب جامع بهداشت عمومی*، جلد دوم، انتشارات ارجمند، صفحات ۹۴۸-۹۴۷.
- حیدری، علیرضا. جعفری، فرزانه، ۱۳۸۷، مقایسه کیفیت زندگی، حمایت اجتماعی و سلامت عمومی افراد آلوده به ویروس ایدز با افراد عادی شهر اهواز. یافته‌های نو در روانشناسی، دوره ۲ شماره ۷، صفحات ۶۰-۴۷.
- خداکریمی بتول، بخت، رفعت، ۱۳۸۵، بررسی تأثیر آموزش بر آگاهی و نگرش دانش آموزان سال آخر دبیرستان‌های شهر تهران درباره بیماری ایدز، *مجله علمی دانشکده پرستاری و مامایی همدان*، ۱۴ (۲۵) صفحات: ۱۲-۱۵.
- دانش، پروانه، ۱۳۸۸، الگوی مصرف شبکه‌های ماهواره‌ای، پیک نور، سال هفتم، شماره سوم، صفحات ۱۱-۳.
- راندال، دیوید، ۱۳۸۲، *روزنامه نگاری حرفه‌ای*، مترجم؛ علی اکبر قاضی‌زاده، انتشارات روزنامه ایران؛ تهران.
- رحمتی، فاطمه، نیکنمایی، شمس الدین، امین شکروی، فرخنده، فرمانبر، ربیع اله، احمدی، فضل اله، جعفری، محمدرضا، ۱۳۸۹، خانواده و نقش آن در بروز رفتارهای پرخطر ایدز، *مجله علوم پزشکی گیلان*، ۷۷ (۲۰)، صفحات ۸۰-۶۹.
- رحمتی، فاطمه، نیکنمایی، شمس الدین، امین شکروی، فرخنده، احمدی، فضل اله، سادات طوافیان، صدیقه، حاجی‌زاده، ابراهیم، ۱۳۹۰، عوامل فردی مؤثر در اتخاذ رفتارهای پرخطر منجر به ایدز، *فصلنامه پایش*، ۱۰ (۲)، صفحات ۲۱۵-۲۰۵.
- رضازاده، مجید، احمدی، خدابخش، نفریه، محمد، صدقی جلال، هما، ۱۳۸۹، *اثر بخشی آموزش به شیوه Peer Educator* در کاهش رفتارهای پرخطر ایدز، کتابچه خلاصه مقالات سومین سمینار سراسری ایدز، صفحه ۱۶۳.

- زرساد، مینا، ۱۳۸۷، بررسی نقش ابزارهای نوین ارتباطی (اینترنت) در رشد آگاهی‌های سیاسی - اجتماعی دانشجویان ارتباطات کارشناسی و کارشناسی ارشد، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- زمانی، امید، ۱۳۸۶، رسانه: پاسخی به HIV/AIDS، فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی - شماره تابستان ۱۴ (۵۰)، صفحات ۶۴-۴۸.
- سلطان‌شاهی، رامبد، ۱۳۸۹، بررسی میزان آگاهی، نوع نگرش و نحوه عملکرد جوانان گروه سنی ۲۴-۱۵ ساله استان قم در خصوص بیماری‌های ایدز، پایان نامه دکترا.
- سیم‌پر، معصومه، شایان منش، مرضیه، ناهیدی، فاطمه، اکبرزاده، ۱۳۸۶، بررسی آگاهی، نگرش و عملکرد ماماها در پیشگیری از ایدز در بیمارستان‌های منتخب شهر اصفهان، پژوهنده مجله پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی ۱۲ (۶) صفحات ۵۴۰-۵۳۵.
- شکیبازاده، الهام، ۱۳۸۶، تولید و تاثیر پیام در رسانه‌های جمعی، فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، سال چهاردهم، شماره ۴۹، صفحه ۹.
- عبادی‌فرد، آذرفرید، براتی احمد، موسویان‌پور، میرکبیر، ۱۳۸۳، منابع اطلاعاتی دانش‌آموزان دبیرستان‌های پسرانه دولتی شهر تهران در خصوص بیماری ایدز، مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی قزوین، ۱۳۸۳، ۳۰، صفحات ۶۳-۵۶.
- عبدی دزفولی، ویدا، ۱۳۸۶، بررسی میزان آگاهی ورزشکاران حرفه‌ای، مربیان، معلمین ورزش و افراد عادی از روش‌های پیشگیری و کنترل بیماری ایدز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی. واحد تهران مرکزی. دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی.
- عزیزی، ماهرخ، ۱۳۸۸، تاثیر رسانه‌های جمعی فراگیر (تلویزیون) بر رفتار جوانان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رودهن.
- عزیزی‌قمی، حسین، ۱۳۸۸، نقش وسایل ارتباط جمعی (تلویزیون و نشریات) در افزایش آگاهی روستائیان برای پیشبرد توسعه روستایی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- غفاری، محتشم، نیکنامی، شمس‌الدین، کاظم نژاد، انوشیروان، میرزایی، الهه، غفرانی پور، فضل اله، ۱۳۸۶، طراحی، روایی و پایایی ده مقیاس در خصوص پیشگیری از ایدز در نوجوانان، فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، ۱۱ (۱)، صفحات ۵۰-۳۸.
- غفاری، محتشم، رخشنده‌رو، سکینه، نیکنامی، شمس‌الدین، رمضانخانی، علی، ۱۳۸۶، رسانه: پاسخی به HIV/AIDS، مجله پژوهش و سنجش، ۱۴ (۵۰)، صفحات ۸۶-۶۶.
- فیاض‌بخش احمد، خواجه کاظمی راضیه، سلیمانی نژاد مرضیه، رحیمی فاطمه، جهانگیری لیلا، حیدری سمانه، شمس محسن، ۱۳۹۰، استفاده از اینترنت و سلامت در دانشجویان: بررسی آگاهی، نگرش، و سبک زندگی مرتبط با اینترنت، مجله حکیم، شماره ۱۴ (۲)، صفحات ۱۰۵-۹۶.
- قدسی، زهرا، گودرزی، سعید، مسگری، نسرین، ۱۳۸۶، میزان آگاهی و نگرش دانشجویان دانشگاه آزاد توپسرکان نسبت به بیماری ایدز و عوامل موثر بر آن، دانش و پژوهش در علوم تربیتی، شماره ۲۱ (۱۶)، صفحات ۱۵۰-۱۳۹.
- قربانی، غلامعلی، رنجبر، رضا، ایزدی، مرتضی، اصفهانی، علی‌اکبر، ۱۳۸۶، بررسی اثر آموزش چهره به چهره و جزوه بر آگاهی و نگرش بالغین درباره ایدز، مجله طب نظامی، ۱۹ (۱)، صفحات ۶۵-۵۷.
- قربانی، غلامعلی، مهربانی‌توانا، علی، جنیدی، نعمت‌اله، حسینی، سهیل طالبی، ۱۳۸۳، بررسی سطح آگاهی دانشجویان درجه‌داری ارتش در مورد ایدز و راه‌های انتقال آن در سال ۱۳۸۳ - ۱۳۸۲، مجله طب نظامی، دوره ۶، شماره ۲، صفحات ۹۸-۹۳.

- کریمی، مهرا، ۱۳۷۹، بررسی آگاهی و نگرش دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر یزد نسبت به بیماری ایدز. *مجله دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد*، ۸ (۴) صفحات: ۵-۱۰
- لبیبی، محمدمهدی، ۱۳۸۶، رسانه و آموزش سلامت خانواده، *فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی*، سال چهاردهم، شماره ۴۹، صفحه ۱۱۳.
- محمدخانی ملکوه، ۱۳۸۶، نظرسنجی از مردم تهران درباره برنامه‌های شبکه رادیویی سلامت، *مجله پژوهش و سنجش شماره ۱۴* (۱۴)، ۵۰، صفحات ۱۴۹-۱۳۴.
- محمودی‌فر، یوسف، ۱۳۸۸، تأثیر آموزش در زمینه ایدز بر میزان آگاهی و نگرش دانشجویان، *مجله راهبردهای آموزش*، دوره ۲، شماره ۳، صفحات ۱۱۹-۱۰۹.
- مطهری، مریم‌السادات، حجازی، شیرین، شاه‌نظری، ژاسمن، محمودی، محمود، ۱۳۸۴، مقایسه تأثیر دو روش آموزش در زمینه ایدز بر میزان آگاهی و نگرش دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان، *مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی*، شماره ۱۲(۱)، صفحات ۴۹-۵۵.
- مظلومی، محمودآباد، سیدسعید، عباسی، شوازی، معصومه، ۱۳۸۵، طبیب شرق، سال هشتم، شماره اول، صفحات ۶۳-۵۳.
- Ahmadi, Kh, Rezazade, M, Nafarie, Moazen, B, Yarmohmmadi Vassel, M, Assari Sh, 2012, Unprotected Sex with Injecting Drug Users among Iranian Female SexWorkers: Unhide HIV Risk Study, *AIDS Research and Treatment*, Volume 2012, 6 pages.
- Buseh, A. G., 2002, Primary and preferred sources for AIDS and sexual risk behavior information among adolescents in Swaziland, Southern Africa. *J Natl Med Assoc.* 39(5).
- Escobar-Chaves, S.; Liliana. Tortolero, Susan R. ; Markham, Christine M. ; Low, Barbara J. Eitel. Patricia and Thickstun Patricia , 2005, Impact of the media on adolescent sexual /attitudes nd behaviors. *pediatrics*, 116(1).
- Essien a,b, E. James, Mgbere a,c Osaro, Monjok a Emmanuel, Ekong Ernest, M. Holstad e Marcia, Kalichman Seth C ,2011, Effectiveness of a video-based motivational skills-building HIV risk-reduction intervention for female military personnel *Social Science & Medicine* 72(1): 63-71.
- Mead.C.S, Sikkema.K.J, 2005, HIV risk behavior among adults with severe mental illness: A systematic review. *Clinical Psychology Review* 7(3): 166-172
- Miriam J. Temin, Friday E. Okonofua, Francesca O. Omorodion et al. Preceptions of sexual behavior and Knowledge about sexually transmitted disease among Adolescents in Benin city, Nigeria, *International family Planning perspectives*, 1999, 186-195
- Rich, J. A. & Holmes, M. D. and Hodges, D. M., 1996, Preferred sources of AIDS information, risk perceptions, and risk behaviors among inner-citycommunity college students. *J Natl Mes Assoc.* 88(2).
- Tavoosi, A. & Zaferani, A. & Enzevaei, A. & Tajik, P. & Ahmadinezhad, Z., 2004, Knowledge and attitude towards HIV/AIDS among Iranian students. *BMC Public Health Journal.* 4 (1).
- Vinogradova, T.,1998, *Survey of information sources on AIDS/STD in St. Petersburg students of highschoools and colleges.* Int Conf AIDS. Available
- Wang. J , Deng.X, Wang.J, Wang. X, Xu. L, 2009, Substance use, sexual behaviours, and suicidal ideation and attempts among adolescents: findings from the 2004 Guangzhou Youth Risk Behaviour Survey, *Public Health.* 123(2): 116-121
- Yazdi CA, Aschbacher K, Arvantaj A, Naser HM, Abdollahi E, Mousavi M, et al.2006, Knowledge, attitudes and sources of information regarding HIV/AIDS in Iranian adolescents. *AIDS Care.*; 18: 1004-10.